ئـــاوابوونی بتەکـــان.. ئەحمەد ڕەسوڵ

ناونیشانی ئەم وتارە، ناونیشانی پەڕتوکێکی فەیلەسوفی بەنێوبانگی ئەڵمانی (فرێدریک نیتشە “نیچە”) یە، بەبێ ئەوەی کە ناوەڕۆکی ئەم وتارە هیچ پەیوەندییەکی بە ناوەڕۆکی پەڕتوکەکەوە هەبێت. لە بەشی چوارەمی پەڕتوکەکەدا ناونیشانێکی بەمجۆرە هەیە (هەتا کۆتایی پێنەهێنین، چۆن بەیانی؟ جیهانی ڕاستەقینە، خورافی□ی□ک – مێژوویەکی هەڵە) وەرگێڕدراوە عەرەبییەکەی.
لە دەستەواژەی مێژوویەکی هەڵە، خەیاڵم ڕۆیشت بۆ مێژوویەکی درێژی خەبات و قوربانییدانی خەڵکی کوردستان “ئەوەی حزبخێڵەکانی کوردایەتیی بە شۆڕش و شۆڕشگێڕیی خۆیان ناوی دەبەن” کە زیاتر لە سەدەیەک دەبێت و دواتریش مێژووی ٣٢ ساڵەی دەسەڵاتدارێتیی و قەوارەی هەرێمی کوردستان. بەڕاست چ مێژوویەک بوو؟! ئەگەر داوەرییەکی خێرا و سەرپێی نەکەین لە ئاستییدا و قووڵتر و لە گۆشەنیگایەکی دیکەوە سەرنجی بدەین هەر ئاوا ئاسان نابێت ئەو ناونان و داوەرییەی تا ئێستا وەکو قەوانێک هەزاران بارە کراوەتەوە.
بیرکردنەوەیەکی جیاواز و پێرسپێکتیڤی جیاواز، مێژوویەکی هەڵە.
سەرنجڕاکێشە و ڕاتدەگرێت، “مێژوویەکی هەڵە”
دواتر لە ناونیشانی کتێبەکەوە “ئاوابوونی بتەکان”، کە ئێستا ناونیشانی ئەم وتارەشە، سەرنجم ڕۆیشت بەرەو ئاوابوونی حیکایەتەکانی دەسەڵاتدارێتیی لە هەرێمی کوردستان، ئاوابوونی ئەو بتانەی بۆ هەموو شتێک دروستیان کردبوون. لە ٣٢ ساڵ لەمەوپێشەوە هەر ڕۆژەی بەشیک لەو بتانە هەڵوەریوە. ئاوابوونی بتەکانی شۆڕش و شۆڕشگێڕیی، ئاوا بوونی بتی کوردایەتیی. ئاوابوونی بتی دروشمە قەبەکانی دیموکراسیی، هەڵبژاردن، ئازادیی، پێکەوەژیان، یاسا و دادپەروەریی. ئاوابوونی بتی دنیا لە پشتمانە، ئاوابوونی حیکایەتی پێشمەرگە، شەهیدبوون و گیانفیدایی. ئاوابوونی بتی دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان و دەیان بت و حیکایەتی دیکەی دەسەڵاتدارێتیی حزبخێڵەکانی کوردایەتیی.
هەر کەسێک ئەو ڕاستییە سادەیە دەزانێت، کە دەسەڵاتدارێتیی لە هەرێمی کوردستان، دەسەڵاتدارێتیی سیاسییە پلە یەکەکانی حزبخێڵەکانی کوردایەتیی بووە نەوەکو دەسەڵاتدارێتیی خەڵکی کوردستان. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەگەر بپرسین ئایا لاوازبوون یان

ئاوابوونی دەسەڵاتدارێتیی لە هەرێمی کوردستان لە کێیەوە و لە چییەوە دێت؟

جوبران خەلیل جوبران دەڵێت، مردن بە یەک جار ڕوونادات. بەڵکو هێواش و بە چەندەها جار ڕوودەدات. هەر خەمێک و ئازارێک مردنێکی بچووک و بەشیی “جزئی”ە، بە جیابوونەوە لە خۆشەویستەکمان بەشێکمان لێ دەمرێت، بە ڕۆیشتنی هاوڕێیەک بەشێکی دیکەمان لێ دەمرێت، بە مردنی ئازیزێک بەشێکیترمان لێ دەمرێت … هتد دواجار هەموو مردنە بچووک و بەشییەکان پێکڕا مردنە گەورە و گشتییەکە پێکدەهێنن.

هەر کۆمەڵگایەک پێویستییەکی حەیاتی بە ئەو دەزگا و عەقڵە قووڵە شیکەرەوە و ڕەخنەگرانە هەیە، کە جیا لەو چاوەی کۆمەڵگای تەماشای خۆی پێدەکات، چاوێکی دیکە بە کۆمەڵگا دەبەخشێت کە لە دەرەوەی خۆی سەرنجی ووردی دەدات. ئەو دەزگایانە و ئەو ناوەندانە بە عەقڵە بیرکەرەوە و سەربەخۆکانیانەوە، لە سەرووی ئینتیما لۆکاڵیی، ناوچەیی، ئایینیی، ئایدیۆلۆژیی و سیاسییەکانەوە ڕەخنەی کۆی کایەکانی کۆمەڵگا دەکەن، لە کایەی سیاسیی و سیستمی حوکمڕانییەوە بۆ کایەی ڕۆشنبیریی و کلتوریی، لە سیستمی پەروەردە و خوێندنی باڵاوە بۆ سیستمی تەندروستیی و … هتد. ڕەخنەکردنی هەر کایە و بوارێکی دەزگایی و ئیداریی کۆمەڵگا جگە لە هەوڵی پێبەخشینی ئەو چاوەی دیکە بە کۆمەڵگا و بە خودی ئەو کایە و بوارە بە بینینێکی ڕاستقینەی خۆی چیدیکە نییە.

هەموو سیسستمێکی حوکمڕانیی لە ڕێگای ئەو ناوەند و دەزگایانە و ئەو عەقڵە بیرکەرەوە و ئاگاییە ڕەخنەکارەوەیە، بەردەوام چەکی خۆی دەکاتەوە و هەمیشە ئەو ئەگەرەی بەرەو هەڵەدێر و هەڵەی گەورەی دەبات، لاوازتر و بچووکتر دەکاتەوە.

دەسەڵاتدارێتیی لە کۆمەڵگای ئێمەدا لەسەر نەریتێک دەژی، نەریتی ڕەتکردنەوەی چاوی دەرەوە و ڕەخنەکانی، نەریتی نەبینینی ئەگەرەکان و نەریتی دژوەستانەوە بە ئازادیی و گۆڕان. ئازادیی لەسەر هەموو ئاستەکان و گۆڕانیش لە ئاستێکی قووڵ و ڕیشەییدا وەکو پڕۆسەسی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگا. لێرەوە سیستمی حوکمڕانێتیی، خۆی پارێزەرێکی کۆنەپارێزیی چەقبەستوویی دەزگایی، کۆمەڵایەتیی و سیاسیی بووە.

ئەم دەسەڵاتدارێتییە نەوەکو بەوەوە نەوەستا کە بە هەر نووسینێک و وتارێکی ڕەخنەیی ڕۆشنبیران، هەر چالاکیی و میتینگێکی ناڕەزایەتی چالاکوانانی مەدەنیی و کەمپەینە جۆراوجۆرەکانی ڕێکخراوە مەدەنییە نێوخۆییەکان کۆمەڵێک لە کادەر و جنێونووسەکانی خۆی بە چەندین دەزگای مەدیایی جۆراوجۆرەوە تەرخان کردبوو بۆ ئێستاشەوە، بە سووکایەتیپێکردن، ڕیزکردنی تۆمەت و تەشهیر، بەڵکو دەستەیەکی لە

ئاستی وەزارەتدا دامەزراند بە وەڵامدانەوە و ڕەتکردنەوەی بەردەوامی ئەو ڕاپۆرتە نێودەوڵەتییەکانی ڕێکخراوە جیهانییەکان و هەر ڕاگەیاندن و بەیاننامەیەکی کۆمەڵگای نێودەوڵەتیی کە سەرنج و ڕەخنەیەکی تێدا هاتبێت دەربارەی پێشێلکاریی مافە ئینسانیی، یاسایی و مەدەنییەکان، گەندەڵکاریی و ئەدای خراپی دەسەڵاتداران. ئەو ڕێکخراو و ناوەندە سیاسیی، کولتوریی، ژینگەیی و مرۆییە جیهانییانەی کە خۆیان بەشیک لە پاڵپشتیی و هێزی دروستبوونی دەسەڵاتدارێتیی لە هەرێمی کوردستان بوون.
لاوازبوون و ئاوابوونی هەرێمی کوردستان و دەسەڵاتدارێتییەکەی نە لە نووسین و ووتاری ڕەخنەکارانەی نووسەران و ڕۆشنبیرانەوە، نە لە خۆپیشاندانی چین و توێژەکان و کەمپەینی چالاکوانان و ڕێکخراوە مەدەنییەکانەوە، نە لە ناڕەزایەتی گشتییەوە لە مێدیا و سۆشیاڵمیدیاوە، نە لە حزبی سیاسیی ئۆپۆزیسیۆنەوە لە هەندێ قۆناغدا بە ئۆپۆزیسیۆنی پەرلەمانییشەوە و نە لە لێدوانی پەرلەمانتارانی بەغدا بە هەندێ مێدیای قەومیی عەرەبیی عێراقیی و نە لە سکاڵای پەرلەمانتارە کوردەکانی بەغداشەوە لەسەر دەسەڵاتدارێتییەکەی هەرێمی کوردستانەوە هاتووە و دەستیپێکردووە.
لاوازبوون و ئاوابوونی ئەم دەسەڵاتدارێتییە لە ٣٢ ساڵ لەمەو بەرەوە دەستیپێکردووە، ڕۆژ بە ڕۆژ و هەنگاو بە هەنگاو تا بە ئەمڕۆ دەگات کە خەریکە لاوازبوون و ئاوابوونی دەگاتە دوا قۆناغی کۆتایی خۆی.
لاوازبوون و ئاوابوونی دەسەڵاتدارێتییەکەی هەرێمی کوردستان لە ئەمانەی خوارەوە هاتووە، تەنها بە بیرهێنانەوە. ئەگەر دەسەڵاتداران، ماستاوچیی و ئینشانووسەکانیان بیریان نەماوە، ئەوا با بزانن خەڵکی کوردستان زۆر بە باشی هەمووی لە بیرماون و وەکو نەخشی سەر بەرد لە یاداوەریی خەڵکدا هەڵکۆڵراون. هەڵوەرینی بتەکانی دەسەڵاتدارێتیی کوردایەتیی و کەوتنی حیکاتەکانی، بەشبەش و ڕۆژ بە ڕۆژ لە ئەمانەی خوارەوە هاتووە:

- لە ئاودیوکردنی شەفە و ئامێرە پیشەسازییەکانی کارگەکانی هەرێمی کوردستانەوە بۆ وڵاتانی دەوروبەر بە قاچاغ، بەشێکی لە ئاوابوو
- لە دەستبەسەرداگرتنی خاڵە گومرگییەکان و مەرزەکان و بە حزبییکردنیان و بگرە بە بنەماڵەییکردنیشیان، بەشێک لە کەسێتیی و کاریزمای خۆیان دۆڕاند.
- لە شەڕی نێوخۆدا، بەکوشتدانی هەزاران ڕۆڵەی ئەم نیشتمانە و

جـەرگسووتانی دایک و باوکیان و بێباوک کردنی منداڵەکانیان تەنها بە میزاجی سیاسییە پلە یەکەکانی حزبخێڵە دەسەڵاتدارەکان، بەشێکیتری گەورەی پاڵپشتیی و خۆشەویستیی خەڵکیان بۆ خۆیان لەدەستدا.

- لە پێشلەشکرییکردنی سوپای وڵاتانی دەوروبەر و داگیرکەرانی کوردستان، بەشێکی گرنگی دیکەی قورسایی و پاکیی خۆیان لەدەستدا.
- لە پاڵپێوەنان و دەرگا بەڕوودا داخستنی بنەماڵەی شەهیدانی هاوسەنگەریان، لایەک لە مۆڕاڵ و بەهای خۆیان لێکەوت.
- لە فەرامۆشکردن و نەناسینەوەی کەمئەنداماني هاوسەنگەری خەباتیان، بەشێکی دیکەی وەفا و ئەمەکدارییان لێبزربوو.
- لە بێئەمەکیی و بێنمەکیی لە بەرامبەر ماڵە هەژارەکان و گوندەکانی کوردستان کە جگە لەوەی نان و خوانیان لەبەردەمی منداڵەکانیان هەڵدەگرت و دەیانخستە بەردەمی مەفرەزە و پۆلە پێشمەرگەکانی نیوە شەوان و بۆیان دەکردنە تێشوو و بۆیان دەپێچانەوە بۆ ڕێگا و دواتریش بوون بە سووتەمەنیی شۆڕش و خەبات بەوەی کە ماڵ و ژیان و گوندەکانیان سووتێنران ، خاپور و چۆڵکران، بەشێکی بەهاداریی دیکەی جوانیی، سادەیی و ڕەوایەتییان لەدەستدا.
- لە تێرۆرکردنی بەکر عەلییەوە لە سلێمانی، شاپور عبدالقادر، قابیل عادل، صلاح هەورامی و سەردەشت عوسمان لە هەولێر، سۆرانی مامە حەمە و د.عبدالستار طاهر شریف لە کەرکوک، ویداد حسین لە دهۆک و کاوە گەرمیانی لە کەلار بەشێکی زۆر گەورەی ئەخلاقی بەپرسیارێتیی و مر□قبوونیان دۆڕاند.
- لە سوکایەتیپێکردن، لێدان و گرتنی ڕۆژنامەنووسان و ڕاگەیاندنکارانەوە بەشێکی گەورەی دیکەی ڕۆحی سەردەمیانەی بەرپرسیارێتیی لە ڕێزگرتنی جیاوازیی و ئازادیی بیروڕایان لەدەستدا.
- لە چەند ساڵ زیندانییکردنی چەندین چالاکوان تەنها بەهۆکاری خۆپیشاندانی هێمنانە و مەدەنییانە بەشێکی گەورەی متمانەی نێوخۆیی و دەرەکییان لەدەستدا.
- لە تراژیدیای خانەنشیان لە سەرەی وەرگرتنی مووچەکانیاندا، چەندین جار بە دڵشکاوی و دەستبەتاڵیی گەڕانەوە بۆ ماڵەکانیان، پاڵەپەستۆی قرچە قرچی گەرمای هاوین و سەرما و سۆڵەی زستان و تا ڕاددەی بوررانەوە و لەهۆشخۆچوون و تەنانەت مردنیش، بەشێکی هەرە گەورەی دیکەی ئینسانییەت، پێزانین و وەفادارییتان لەدەستدا.

- لە بێزاریی زۆری خەڵک لە ئەو هەموو بازگەیەی نێوان شار و شارۆچکەکانی کوردستان، بەشێکی دیکەی بەرپرسیارەتیی لە دابینکردنی ئاسایش و ئارامییان لەدەستدا
- لە ئەو هەموو جیاکارییەی نێوان کادەر و ئەندامە حزبییەکانتان لە بەرامبەر هاونیشتمانییانی سەربەخۆی کوردستان لە هەر فەرمانگەیەک و دەزگایەکی حکومییەوە بیگرە تا دەگات بە وەزارەتەکان، بەشێکی دیکەی ڕۆحی بەرپرسیارەتیی لە مافی یەکسانیی هاونیشتانییانیان لەدەستدا.
- لە قۆرخکردنی بازاڕ و بازرگانیی و پڕکردنی کوردستان بە خۆراک و کاڵای خراپ و بێکوالیتیی و بوونی کوردستان بە زۆنی باڵادەستبوونی نەخۆشیی شێرپەنجە و نەخۆشییە قورس و درێژخایەنەکان، بەشێکی دیکەی بتەکانیان هەڵوەرین.
- لە فەرامۆشکردنی و بەرەو وێرانەیی بردنی کەرتی گشتی لە بواری تەندروستیی و ئەو هەموو سەنتەر و نەخۆشخانە ئەهلییە سەبەرەی لێپرسراوە تەرنەخۆر و چاوچنۆکەکان بە نرخی خەیاڵیی و قۆرخکردنی بازرگانیی دەرمان و پێداویستی پزیشکی، ڕاستگۆیی و ڕەوایەتییان درزی گەورەی تێکەوت.
- لە خاوەندارێتییکردنی بەرپرسان و منداڵە کۆمپرادۆرەکانیان لە زانکۆی تایبەتیی و کۆرپۆرەیشنەکان، بتی بەتەماحیی، خۆنەویستیی و پارە نەویستییان بەتەواوی هاڕەی کرد.
- لە دیقە دیقپێکردنی مامۆستایان، فەرمانبەران، خانەنشینان و هەموو مووچەخۆرانی کوردستان لانیکەم لە ماوەی ١٠ ساڵی ڕابردوودا و ئەو هەموو پاشەکەوت و لێبرین و فەوتانی مووچەی تەواوە، ئیتر چییان لەمایەوە نەیدۆڕێنن!
- لە کردنی لایەکی هێزی چەکدار بە پاسەوانی خۆیان و خێزان و منداڵەکانیان، کردنیان بە پاسەوان و باخەوانی باخ و ڤێلاکانتان، ئیتر دەسەڵاتداران جگە لە بوونیان بە مۆتەکەیەک بەسەر ژیانی خەڵکەوە هیچیدیان لەمایەوە!
- لە داگیرکردن و دابەشکردنی هەر بە ئارەزووی خۆیان، هەرچی زەوی ناوشارەکان و تەنانەت دەوروبەری شارەکان و بەشێکی زۆری دەرەوەی شارەکانیش، جگە لەوەی بوون بە تاڵانکار و داگیرکار چیدیکەیان لەمایەوە!
- لە زەلیلکردنی یاسا و دادگاکانەوە بیگرە تا بە خوێندنی باڵا و بە نوقەکردنی بڕوانامەکانی ماستەر و دکتۆرا دەگات. چییان لەپێیدابوو!
- لە دامەزراندنی ئەو ئمپراتۆرەتییە ئیعلامییانە لەسەر داهاتی گشتی کوردستان و بودجە زەبەلاحەکانیان و مووچەی قەبەی هەر

کارمەندەکی ئاسایيان تا دەگات بە مووچەی خەیاڵیی پێشکەشکار و بێژەرە زمان نەزانەکانیان و داهێنەرانی ڕستەی شێواو و ئاست نزم و تەعبیری تێکشکاو. چ بوونەوەرێکیان لێ خولقا!

- لە وەڵامدانەوەی هەر ناوە ناوەی ڕاپۆرتەکانی ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤ، ئەمنستیی ئینتەرناسیۆنال، ڕۆژنامەنووسانی بێسنوور، وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا و یەکێتیی ئەوروپا … هتد، ناوهێنانیان بە ناڕاست و چەواشەکراو … هتد هیچ ڕاستیی و ڕاستبێژییەکیان لەمایەوە!
- لە سەرو بڕە تاشینی چەندین کەس، لەدان و زەلیلکردنی چەندینی تر لەبەر زوومی کامێرا و بڵاوکردنەوەی لە سۆشیال میدیا، لەدانی پزیشک لەناو حەرەمی نەخۆشخانە، لەدانی مەلا لە ناو حەرەمی مزگەوت، لەدانی مامۆستا لەسەر شەقام … هتد، ئیتر بت لە دوای بتیان هەڵدەوەری.
- لە هەر خۆپیشاندانێکی هێمنانە و مەدەنییانەی خەڵک، بە تەڕا و کوتەک مامەڵەکردن، بە پێداڕشاندنی غازی جۆراوجۆر و دواتریش تەقەلێکردنیان بە فیشەک وبریندارکردن و شەهید کردنی گەنجانی خاوەن هیوا و ئاوات، ئیتر جگە لە بوونیان بە جەللاد و خوێنڕێژ چیدیکەیان لێ هاتەدەر!
- لە گەندەڵیی بێشومار لە هەر بوار و سێکتەرێکدا، بە ملیاردلەر بوونی ئەوانەی لە بڕیاربەدەستانەوە نزیکن، جگە لە بوونیان بە کلیپتۆکرات هیچیدیکەیان لێ سەوز بوو!
- لە کردنی کادیری حزبەکانتان و کادیری دەزگا میدیاییەکانتان بە بوونەوەی بێکاراکتەر، ماستاوچیی و پێداهەڵدەر، جگە لە وێرانکەری ڕۆحی ئینسانی کورد چیدیکەیان لەمایەوە!

من هەر ئەوەندەم ڕیزکردن کە دڵنیام هەر خوێنەرێک چەندین خاڵی دیکەی لە یادە لەلای گرنگن و ڕیزیان دەکات کە لەگەڵ هەر یەکێک لەوانە، هەروەها لەگەڵ هەر یەکێک لەو خاڵانەی لەسەرەوەش ڕیز کراون بەشێک لە سیحری دەسەڵاتدارێتییەکەی کوردایەتیی بەتاڵ بووەتەوە. لەگەڵ هەر یەکێکیان بەشێک لە ڕەوایەتیی لەدەستداوە و لەگەڵ هەر یەکێکیان بەشێکی لە مردووە، لەگەڵ هەر یەکێکیان بەشێک لە بتەکانی هەڵوەریوە، لەگەڵ هەر یەکێکیان بتەکی ئاوا بووە. ئێستا لە قۆناغی کۆتاییدا خەریکە مردن دەبێتە گشتەکی تەواو و خەریکە هەموو بتەکانی بە تەواوی هەڵدەوەرن و هەموو بتەکانی ئاوا دەبن.

کەرکوک لە نێو گەمەی سیاسی حزبەکاندا.. عوسمانی حاجی مارف

ئەو کەرکوکەی کە "دڵی کوردستان و قودسی کوردستان" بوو..؟، لە کورترین ماوەدا چەکدارەکانی بزوتنەوەی کوردایەتی لە ١٦ ئۆکتۆبەری ٢٠١٧ بە هەڵاتن بەجێیان هێشت و رادەستی هێزەکانی حکومەتی عێراق و حەشدی شەعبیان کرد.

بە دوای شەش ساڵ لە ملکەچی و گەڕانەوە بە باوەشی حکومەتی عێراق و دەستخستنە ناو دەستی هێزە شیعەکان، جارێکی تر و بە شێوازێکی تر، حزبەکان خەریکن نائارامی بە دانیشتوانی کەرکوک دوبارە دەکەنەوە.

هێزەکانی کوردایەتی و عروبەو تائفی شیعە و سونە هیچ کات نایانەوێت دان بەوەدا بنێن کە کەرکوک تاپۆی هیچ حزب و هێزو نەتەوەیەک نیە، بەڵام راستیەک کە پێچەوانەی ئاراستەی بەرژەوەندی ئەو حزبانەیە شەر لەسەر کەرکوک دەکەن، پێویستە جێگاورێگای کەرکوک بەو شێوەیە بە فەرمی بناسین کە کەرکوک تایبەتە بە تەواوی دانیشتوانی ئەو شارە، تەواوی ئەو کەسانەی لە هەر نەتەوەو دین و مەزهەبێکن و لەو شارەدا دەژین و ئارامی ئەو شارە رادەگرن، بە ئاشتی و ئاسودەیی بە کۆششی چەندین ساڵ و سەدەیە پێکەوە ژیانیان کردوەو ژیان دەکەن. بەڵام حزبە میلیشیاکان بەدوای بەرژەوەندیەکی ترەون، لەسەر سەوداومامەڵەی سیاسی و ئابوری بەشاری کەرکوکەوە، لە پێناو داکوتانی پێگەی سیاسی و تاڵانی و داگیرکاری، ئامادەن رێژانە هەزارن کەس لە دانیشتوانی ئەو شارە بکەنە قوربانی مەرامەکانیان، بەناوی شەری کوردو عەرەب و تورکمانەوە.

ئەم ئاراستەیە تا زووە دەبێت بەری پێ بگیرێت و کۆتایی پێ بهێنرێت، دەنا کارەسات بەدوای کارەسات رووئەدات.

گەرمی باسوخواسی بچوکردنەوەی قەوارەی حکومەتی هەرێم لە بەرامبەر ئایندەی حکومەتی عێراقدا ئاشکرایەو شاراوە نیە، دۆخی سیاسی کوردستان لە ژێر کاریگەری ململانێیەکی سەخت و ناهەموارو خوڵقاندنی نائارامی زیاتردایە، لە هەمان کاتدا یاریکردن بە چارەنوسی دەسەڵاتی هەردوو بنەماڵەی بارزانی و تاڵابانی دیاردەیەکی بەرچاوی حاشاهەڵنەگرە، کە لەژێر کاریگەری ئەو ئاراستانەی ئەمریکاو ئێران و تورکیدایە، کە لە ناوچەکەدا ململانێی لەسەر دەکەرێت، هەوڵدان بە

ناوەندی کردنەوەی دەسەڵات لە عێراقدا نەخشەو مەسەلەیەکی سیاسی جدیە، کە لەو کێن و بەینەدا ئەگەری حساباتێک بۆ هێزەکانی بارزانی و تاڵەبانی چیان بەسەر دێت نەکراوە، کەچی لە ملکەچ کردنی زیاتریان بۆ ئەو نەخشەی ناوەندی بونەوەی حکومەتی عێراق، تا ئێستا ڕێگایەکی تر نەخراوەتە بەردەمیان، قەبولکردنی ئەم ملکەچیە، سنوردارکردنیکی گشتی و قورسە کە بە سەر ئایندەی حکومەتی هەرێم و هێزە چەکدارەکانی بارزانی و تاڵەبانیدا دەسەپێنرێت، لەم بارەیەوە ئەوەی لە جوڵەکانی بارزانیدا دەبینرێت، تەنها پەرچەکردارێکە لە پێناو پاراستنی هاوسەنگی هێزەکەی لەبەرامبەر حکومەتی عێراقدا، لە هەوڵی ئەوەدایە بە هەر بەهایەکی نائیسانیش بێت، هاوکێشەی سیاسی بە قازانجی هێزەکەی بگۆڕێت، بۆیە لەم بارەیەوە ئەو هەنگاوانەی بارزانی وەک مانۆڕێک نیشانیان ئەدات، لەلایەک زیاتر خەریکی نائارام کردنی دۆخی شاری کەرکوکە، تا لەسەر مێزی گفتوگۆ لەگەڵ حکومەتی عێراقدا پێگەیەکی بالاتر نیشان بدات، لە هەمان کاتدا بەڵکو لە هەڵبژاردنەکانی شاری کەرکوکدا دەستکەوتێکی زیاتر بەدەست بهێنێت. لەلایەکی تریشەوە خەریکی هەڵخراندنی خەڵکی دهۆک و هەولێرە بەناوی خۆپیشاندان، لە نمونەی کارەکانی موقتەدا سەدر دوبارە دەکاتەوە، کە کاتی خۆی موقتەدا سەدر لە شارەکانی عێراق و لە سایەی دەسەڵاتی حکومەتی عێراقدا ئەو کارەی کرد و سەرکەوتوش نەبو، ئێستاش کاریکاتوری دوبارەبونەوەی ئەو کارە لەلایەن بارزانیەوە لەشارەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆیدا، بێ ئاکام و بەزیان بۆ هاوسەنگی هێزەکەی دەمێنێتەوە.

ئەم کارانەی بارزانی لە کەرکوکدا هەوڵی بۆ ئەدات جگە لە پێکهێنانی گێژاو دۆخێکی نائارام دەستکەوتێکی بۆ هێزەکانی پارتیش نابێت. ئەوەی جێگای سەرنجە تەواوی هیزەکانی بەشدار لە حکومەتی هەرێمدا، تا ئەو ئاستە هۆشداریان دەخنە سەر ئەم کێشانە، کە ئاخە بارزانی ئەتوانێ ئەم پروسیە بەسەرکەوتن تێدەپەڕێنی، یا لە بەرامبەر شکستێکی گەورەدا خۆی دەبینێتەوە، هەر لایەنێکیش لە چوارچێوەی بەرژەوەندیەکانی هێزەکەیەوە چاوەڕوانی ئاکامی دیاردەکانی ئەم کێشمەکێشە دەکات. بە تایبەتی تاڵەبانی بەئومێدی چاوەڕوانی شکستێکی گەورەی بارزانیە، پێی وایە بەم بە شکستە لە مەیدانەکەدا هەلێک بۆ هێزەکەی فەراهەم دەبێت، بەڵکو بە وەرچەرخانێک دەرگایەک بۆ رزگاربون لە قەیرانەکانی بکرێتەوە، بەم شێوەیە بە تەواوی حزبەکانی بەشدار لەدەسەڵاتدا، بەرژەوەندی پێگەو نفوزی حزبەکانیان پێش هەمو شتێکە، بۆیە هەڵگیرسانی ئاگری شەڕی قەومی، بەرێگای رزگاری ئەو قەیرانەی دەزانن کە بزوتنەوەی کوردایەتی دەرگیری بووە.

لەمەش سەیرتر قسەکانی لاهور جەنگیە بە خەڵکی کەرکوک، کە پێیان دەڵێت ئەم شارە مەکەن چونکە کورد پشتیوانی نیە، عەرب و تورکمان پشتیوانیان هەیە، واتە لاهور دژ بەشەری کورد و عەرەب و تورکمان نیە، هەرکات کورد توانی و پشتیوانی بە پەیدا بو، هەرچی عەرەب و تورکمانە لەو شارە دەریان دەپەرێنێت.
دانیشتوانی کەرکوک لەدەرەوەی شەری حزبەکان، یەک رێرەوی دروست و ئینسان دۆستانەیان هەیە بە دەرباز بون لەم قەیران و گێژاوەی بەدەست حزبەکانەوە دەرگیری بون، ئەویش دەرپەراندنی تەواوی هێزە میلیشیاکانە لەو شارەو گرتنە دەستی بەرێوەبردنی دەسەڵات لەلایەن نوێنەرانی راستەقینەی هەڵبژێردراوی دانیشتوانی شارەکەوە، بەبێ جیاوزیکردن و ئیمتیازدان بە هەر نەتەوەو دین و تایئفەیەک.

شەڕی کەرکوک و کێشەکانی، شەڕی بەرژەوەندییە جیاوازەکانە!..

کامل ئەحمەد

ماوەیەکە گرژی و ئاڵۆزییەکانی ناو شاری کەرکوک دەستیان پێکردەتەوە و بەداخەوە کە قوربانیشی لێکەوتەتەوە و بەتە هەی نا ئارامکردن و تێکدانی ئاسایش و ئەمنیەتی دانیشتووانی شارەکە.
شارێک وەهای ئەو هەموو سەروەت و سامانە زەبەلاحەی، دانیشتووانەکەی لە خراپترین باری گوزەراندا دەژین و زۆر شوێنی شارەکە دەڵێیی کەلاوەیە. شارێک کە هێزە بورژوازی و سەرمایەدارییە گەورە و بچکۆلەکانی عێراق و کوردستان هەر ناو بە ناوێك لە ژێر ئاڵاو دروشمی هەڵخەڵەتینەرانەدا و بە سەرمایەگوزاری خۆیان و لە جیاتی و بە هاوکاری هێزە ناوچەیی و جیهانییەکان دەکەونە بەرامبەر یەک و ژیانی دانیشتوانەکەی بە بارمتەدەگرن لە پێناو بەرژەوەندییەکانیاندا.
بەڵام ئەوەی کە بە ئاشکرا دیارە و هەموو پێشهاتە و ڕووداوەکانیش دەیسلەمێنن ئەوەیە کە بورژوازی عێراقی بە هەموو باڵەکانییەوە لە بەرامبەر چارەسەرکردنی ئەم کێشەیەدا زەبوونە و چارەسەری پێ نییە. هەموو لەدووانە ڕۆژنامەوانییەکانیان لەسەر ماددەی ١٤٠ و

ناوچە ناکەکی لەسەرەکان و بابەتەکانی تری پەیوەست بەم شارە، گەواهی لەسەر ئەمە دەدەن. هەر بۆیە کێشەی کەرکوک کێشەی خەڵکەکەی نییە و پەیوەندە بە ململانێ و کێشەی نێوان هێزە سیاسییە بورژوازییەکان. تا ئەو کاتەشی کەی چارەسەری کێشەکان و وەڵامی هێزە بورژوازییەکانیش بەمە لە ئێستادا دیار نییە، هەر بۆیە کەرکوک و کێشەکانیشی لەم چوارچێوە نادیارەدا مامەڵەی پێوەدەکرێت.
دەستەواژەکانی "کەرکوک دڵ و قودسی کوردستانە" هەر زوو وەکو بەقی سەرئاوی لەهاتووە لە لایەن نەک تەنها دانیشتوانی کوردنشینی ئەو شارەوە، بەڵکو لە لایەن تەواوی خەڵکی کوردستانەوە. ئەوان دەزانن کە سەرانی بورژوا ناسیۆنالیستی هاوکار و برابەشی هیزە جیهانی و ناوچەییەکان ئامادەن هەر ڕۆژە ٣١ی ئابەک و ١٦ ی ئەکتۆبەرەک و بەڕایەکی وەک ڕیفراندۆمیان بەسەردا بێنن بێ ئەوەی لە هاوسەنگی هێز و لەبردنی بەشی زیاتر لە شیلە و ژیانی پڕۆلیتاریای کوردستان و لە کەمنەهێنانی کەمپانیاکانیاندا براوە بن.
ئێستا ئیتر لە ڕۆژی ڕووناکترە کە کێشەی کوردستان و تەنانەت هاوسەنگی هێز و شەڕی نەبڕاوەی پارتی و یەکێتی چ لە لەگەڵ حکومەتی ناوەندی لە عێراق و چ لە نێو خۆیاندا هاوشانی ئەو ناکۆکی و پێکدادانە جیهانییانە دەچێتە پێشەوە کە لە تەواوی جیهاندا هەیە. هەر بۆیە چارەسەری ئەم کێشەیە لە ئێستادا لە توانای دەسەڵاتی بورژوازی عێراق دا نییە و ناتوانێت بیکات و لە بەرامبەریش دا دەوڵەتانی سەرمایەداری خۆرئاوا و ئەمریکا چارەسەریەکیان نییە لە ئەجێنداکانیاندا و مێژووی پێنجا ساڵی ڕابردووش ئەمە دەسەلمێنێت.

گەورە بورژوازی جیهانی وەهای تێکەڵاوبوون و ئاوەزانبوونەکی بە ئەندازە لە بەرژەوەندییەکانیاندا، وەک پارێزەرانی سیستەمی زاڵمانەی سەرمایەداری لە زۆر شوێن و کاتدا هاودەست و هاودەنگ دەنە دەنگ دژ بە پڕۆلیتاری جیهان و هاتنەمەیدانەکانیان، بەڵام ئەوەش شاراوە نییە کە هەریەکەیان دەیەوێت ملی ئەوی دیکەیان بشکێنێت و خۆی گەورە هێز بێت و جیهان بەڕێوەبەرێت. کاریگەری ئەم ناکۆکییە جیهانییەی نێوان چین و ڕووسیا لە لایەک و ئەمریکا و ئەوروپا هاوپەیمانەکانیان لە لایەکەی ترەوە لە سەر تەواوی جیهان دەبینین و کوردستانیش لەمە بەدەر نییە و بەشێکە لەو کێشە و ئەجێندا جیهانییانە. هەر ئێستا دەبینین لە ئەفریکا چۆن ئەم بەرژەوەندییە دژ بە یەکانە بەرامبەر یەکیان گرتووە و تا دوا هەناسەی خۆیان شەڕ دەکەن بۆ لەدەستنەدانی بەشیان. ئەمە با شەڕی ڕووسیا و ئەمریکا و ناتۆش لە ئۆکرانیا لەولاوە بوەستێت. هەر بۆیە هیزە بورژوازییەکانی کوردستانیش ئەوەندەی هاتنەسەرختی ئەردوگان و

ڕەئیسی و بایدن و سودانی و …. پێ گرنگە و تەباهیی پێوەدەکەن، بە قەدەر نووکە دەرزییەک لایان گرنگ نییە لە کەرکوک چی دەگوزەرێت و چ شتێک چاوەڕوانی خەڵکی ئەم شارە دەکات جگە لە بەرژەوەندییە سیاسی و ئابوورییەکانی خۆیان.

لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە کە تۆ بێیت و داوای زەمانەتی ئاشتی و ئارامی لەم هێزە هار و دڕندە و چاوچنۆکانەی سەرمایە بکەیت کە خۆیان و نیزام و سیستەمەکەیان سەرچاوەی هەموو ئەو نەهامەتییانەن کە بەسەر خەڵکەوەیە. ئەوان بە سەرمایەگوزاری خۆیان پێویستیان بە ئاشتی و ئارامی بێت، ئاشتی دەکەن و فەزەفەڕشیش بەسەر خەڵکدا دەکەن، بەڵام کە پاراستنی بەرژەوەندییە دژ بەیەکانیشیان شەڕی وویست ئەوا ئامادەن کۆمەڵگا نووقمی خوێن بکەن. گرنگ ئەوەیە، ئەوان و جەمسەرە چیانەیەتییەکانیان، کۆمپانیاکانیان بچەرخێت و زۆرترین قازانج بەدەستبهێنن.

پڕۆلیتاریای کوردستان و عێراق و شاری کەرکویش ئەگەر لەم ڕاستییە نەگەن و هۆشیارنەبن بەوەی کە ئەوەی لە شارەکەیاندا دەگوزەرێت بەشێکە لەو کێشە و ناکۆکییە جیهانی و ناوچەییانەی کە بەرۆکی بە جیهان گرتووە لەم قۆناغە ڕاگوزەری ئێستای دا، کە هەم جیهانی یەک قوتبی خۆری بەرەوە ئاوابوونە و هەم جیهانێکی دوو جەمسەری، یان فرەجەمسەری، جێگەی نەگرتەتەوە، ئەوا قوربانیانی یەکەمی ئەم کێشانە دەبن. جیهانێک کە لە باری مەلەقییدایە و بە جێگیرکردنی بورژوازی بە ناچاری پێویستی بە شەڕ و پشێوی و پێکدادان هەیە بۆ ساغکردنەوەی. بەیە سەیرکردنی کێشەکان لەو چوارچێوە جیهانییەدا دەتوانێت تیژبینییەکی زیاتر بدات بە پڕۆلیتاریای شاری کەرکوک و دەتوانێت بە دووری بگرێت لەو شەڕە و نەعرەتە ئەتنیکی وتائیفییەی کە بانگەشەی بۆ دەکرێت. هەموو دانیشتوانی شار دەتوانن یەکڕیز و یەکدەنگبن لە بەرامبەر تەواوی هێزەکاندا ئەگەر لەم ئاستە لە هۆشیاری بەهرەمەندبن و دەتوان هاوکێشەکە بەسەریاندا قڵپبکەنەوە.

شەڕی کەرکوک شەڕی خەڵک و دانیشتوانەکەی نییە، بەڵکو شەڕی هەموو ئەو هێزە بورژوازییانەیە کە بەدەر لە ویست و ئیرادەی ئەوان لەو شارەدا کۆکراونەتەوە و بوونەتە بەڵا بەسەریانەوە. کێشەی کەرکوک کێشەی بەرژەوەندییە جیاوازەکانی هێزە بورژوازییەکانە بە کورد و عەرەب و تورکمان و لە پشتیانەوە جەمسەرە جیهانی و ناوچەییەکان. بورژوازی هیچ چارەسەرێک نە دەکات و نە دەتوانێت پیادەی بکات. چارەسەری ئەم کێشانە ڕاستەوخۆ بەستراوەتەوە بە دەسەڵاتی پڕۆلیتاریاوە. بەڵام لە ئێستادا بەو ئاستەی خەڵک، وە بەتایبەت پڕۆلیتاریای کەرکوک، دووردەکەونەوە لە ئەحزابی بورژوازی، بەهەمان ئاست دەتوانن لە ئاشتی و ئەمنیەتێکی نسبیدا بژین.

کامل احمد
١٢ ی ئەیلولی ٢٠٢٣

ئایا ریفۆرم لەحیزبدا دەکرێت؟.. دکتۆر نووری تاڵەبانی

سالح رەحمان ئەم دیمانەی لەگەڵ قانوونزان و نووسەر و کەسایەتی سەربەخۆ دکتۆر نووری تاڵەبانی سازداوە لەبارەی رێفۆرم لەحیزبدا.

پرسیار: تاچەندە دروستە حیزب دەست وەربداتە کاروباری قانوونیء تەشریعی؟

وەڵام: بەشێوەی گشتی حیزبی سیاسی بۆی هەیە دەست بخاتە ناو کاروباری پەرلەمان لە هەموو روویەکەوە، بەڵام لەڕێگای نوێنەرانی ئەو حیزبە لەناو ئەو دامەزراوەدا، ئەوان نوێنەرایەتی گەلە وحیزبەکەیان دەکەن لەڕێگای ئەوەوە چوونەتە ناو پەرلەمان. دەستوەردانی حیزب دەبێ بەپێی قانوون بێت، بەتایبەتی قانوونی هەڵبژاردن و پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان. بوونی حیزبی سیاسی و کارکردنیان بەشێوەیەکی ئازادانە سیمای دیموکراسیەتە لە حوکمرانیکردن لەو وڵاتە، بۆیە لەوڵاتانی شموولیدا حیزبی سیاسی نییە، یان حیزبی دەسەڵاتە، دەسەڵاتیش لەنێو حیزب و حکومەت لەیەک جیاناکرێنەوە، لەبەر ئەوەی حیزبی سەرکردە سەرپەرشتی هەردوکیان دەکات.

پرسیار: بۆچی حیزبی کوردیء خۆرهەڵات بەماف خۆیانی دەزانن فەرمانداری دەسەڵاتەکانی تر بن، بەتایبەت دەسەڵاتی قانووندانان؟

وەڵام: نەبوونی کەلتووری دیموکراسی وجێگیرنەبوونی پرنسیپی فرەحیزبی وفرەڕایی لەبەشی هەرە زۆری ئەو وڵاتانەدا هۆکاری نەبوون، یان سەرنەکەوتنی ژیانی حیزبایەتییە. لەو وڵاتانەدا حیزبی"سەرۆکی"، یان"سەرکردە" سەرچاوەی دەسەڵاتەکانە، ژیانی حیزبایەتی نییە یان رێگاخۆشکەرە بۆ چەسپاندنی باڵادەستی حیزبی

سەرکردە بەسەر حیزبەکانی دیکەدا. ئەگەر ژیانی حیزبایەتی ڕاستەقینە لە وڵاتێکی دراوسێدا سەری هەڵدابێ، حکومەتە شموولیەکانی دەوروبەری ئەو وڵاتە بەهەموو شێوەیەک هەوڵی لەناوبردنیان داوە، چ بە ڕێگاخۆشکردن بۆ کودەتایەکی سەربازیی، یان بە بەرپاکردنی شەڕی ناوخۆ لەنێو پێکهاتەکانی ئەو وڵاتەدا. لوبنان و سوریای پێش ساڵی 1956 و چەندین وڵاتانی دیکە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا چەند نموونەیەکی بەرچاوبوون. بوونی پەرلەمانێکی شەرعی لەڕێگای هەڵبژاردنێکی ئازادەوە هەڵبژێرابێت و توانای دەستنیشانکردنی حکومەتێکی دیموکراسی هەبێت، وڵاتە شموولیەکان بەمەترسیان زانیوە، چونکە لەوڵاتانی خۆیاندا ژیانی حیزبایەتی نییە، یان حیزبی سەرکردە خاوەنی هەموو دەسەڵاتەکانە. لەبەشێک لەو وڵاتانەی بەناو ژیانی حیزبایەتی تێداهەیە، سەرکردەی حیزب رابەرایەتی و کۆنترۆڵی هەتا بیری ئەندامان و لایەنگرانی دەکات، ئەوەش بووەتە هۆی دروستکردنی دەسەڵاتێکی فەرماندەیی لەناو حیزبدا. سەبارەت بە کوردستان لەبەر باری سیاسی و کۆمەڵایەتی تایبەتی و ئەو بارودۆخە چەکدارییەی لەسەرەتاوە دروستبووە بەهۆی سەپاندنی شەری داکۆکیکردن لەخۆ بەسەر گەلەکەماندا، چەند حیزبێکی سیاسی بە دەسەڵاتێکی زۆرەوە پەیدابوون. دامەزراندنی دامەزراوەی شەرعی بۆ دەسەڵاتێکی تەواو دەبێتە هۆی کەمبوون، یان کزبوونی دەسەڵاتی ئەو حیزبانەی خۆیان بەحیزبی سەرکردە دەزانن.

پرسیار: دەبێ پەیوەندی نێوان حیزب ء قانوون چۆن ڕێکبخرێت؟

وەڵام: لە هەموو وڵاتێکی دیموکراتیدا پەیوەندی نێوان حیزب و قانووندا پێویستە بەپێی دەستوور و قانوون رێکبخرێت، بە مەرجێک دەستوور و قانوون لە رێگایەکی شەرعییەوە پەسەندکرابن. لە عێراقی سەردەمی حوکمی بەعس دەستوور و قانوون هەبوون، بەڵام بەئارەزووی “حیزبی سەرکردە” دادەڕژرابوون، بەشی هەرە زۆری دەسەڵاتەکانی قانووندانان و راپەڕاندن و هەتا دادوەریش بە “ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش” درابوون، کە لەژێر دەسەڵاتی حیزبی “سەرکردە”بوون. بەداخەوە ڕووخانی رژێمی بەعس نەبووە هۆی نەمانی ئەو کولتوورە کە تائێستاش لەزۆر ڕووەوە کاری پێدەکرێت. بەشی زۆری حیزبە سیاسیەکانی عێراق و کوردستان نەیانتوانیوە لەو کولتوورە دووربکەونەوە وخۆ دەربازبکەن. لەپاش ڕووخانی بەعس وپەسەندکردنی دەستووری عێراق قانوونێکی تایبەت بە ڕێکخستنی ژیانی حیزبایەتی دانەنرا، لە کوردستان دەستوور نییە، بەڵام قانوونێک بە ڕێکخستنی ژیانی حیزبایەتی هەیە کە کەموکوری زۆری تێدایە.

پرسیار: ئەو هێڵە سوورانە چین کە دەبێت حیزب خۆیان ڕا بەدووربگرێت بەرامبەر قانوون؟

وەڵام: هێڵی سوور هەر دەستوورو قانوونە، حیزب ئەگەر دەسەڵاتدار بێت، یان بەشێک بێت لە ئۆپۆزسیۆن، پێویستە بەپێی قانوون ئەرکەکانی سەرشانی ئەنجامبدات، بەو شێوەی لە دەستوور و قانوون و بنەماکانی دیموکراسیەت دیاری کردوون. گەیشتن بە دەسەڵات لەڕێگای سەندوقی دەنگدانەوە بەو شێوەی لە قانوون دیاریکراوە مەرجی سەرەکییە بۆ سەرکەوتنی ژیانی حیزبایەتی، ئەوەش لەوڵاتێکدا کە کەلتووری دیموکراسی و فرەحیزبی تێدا جێگیربووبێت، ئەوەش بەرۆژو دوو رۆژ پەیدانابێت.

پرسیار: بۆچی لەوڵاتانی پێشکەوتوودا کەسی سەرەکی و پسپۆڕەکانی حیزب دەچنە ناو پەرلەمان ء لایەنی تەشریعی، بەڵام لەوڵاتانی دواکەوتوودا سەرکردەکان ئامادەنیین بەو شێوەیە کاربکەن؟

وەڵام: ئێستاش کەلتووری بەعس لای ئێمە باوە، سەرکردەکانی حیزب خۆیان لە پەرلەمان بە گەورەتر دەزانن، لەکاتێکدا ئەو خاوەنی دەسەڵاتی قانووندانە، کە لەهەموو دەسەڵاتێکی تر گەورەترە، پەرلەمان چاودێری کارەکانی حکومەت دەکات و دەتوانێت لێپێچینەوە لەگەڵ سەرۆکی حکومەت و وئەندامانی بکات، بەڵام ئایا پەرلەمانی کوردستان توانیویەتی ئەو ئەرکەی سەرشانی جێبەجێ بکات؟ لێتان ناشارمەوە شەخسی خۆم کە سەر بەهیچ لایەنێکی سیاسی نیم، چەندین جار دەستەکانم گلەییان لێبوونم لەناو ئەو پەرلەمانە بێ دەسەڵاتە لێ دەکردم. ئەوان رەخنەیان لەو واقیعە تاڵە دەگرت کە پەرلەمانی کوردستان تێیدابوو بەهۆی دەستوەردانی حیزبە دەسەڵاتدارەکانەوە لە کارەکانی پەرلەمان. بریارە گرنگەکان سەرەتا لەلایەن هەردوو مەکتەبی سیاسییەوە یەکلایی دەکرانەوە، ئەوجا دەخرانە بەردەم پەرلەمان بۆ پەسەندکردنیان. ئەو واقیعە کەس ناتوانێت نکوڵی لێ بکات، بەنموونە گەر تەماشای ئەو بەیاننامانەی پاش کۆبوونەوەکانی مەکتەبی سیاسی هەردوو حیزبی سەرەکی بکەین، دەبینین ئەو بریارانە لەوێ یەکلایی دەکرێنەوە، کەدەبوو لانی کەم لەرووی شەکلییەوە بەوجۆرە نەبێت.

پرسیار: چارەسەری ئەو گرفتە چۆن دەکرێت؟

وەڵام: پێشتر وەڵامی ئەم پرسیارەم داوەتەوە، دەبوو دەستوور و قانوون چارەسەری ئەو گرفتانە بکەن، ئەگەر کاریان پێ بکرێت.

پرسیار: ئایا ئەگەر حیزب دەست لەدەستوەردانە کاروباری قانووندانان ء دەسەڵاتی تەشریعی هەڵبگرێت، بارودۆخەکە بەرەو باشبوون دەڕوات؟

وەڵام: بێگومان دەستهەڵگرتنی حیزبە دەسەڵاتدارەکان لە دەستوەردانی ناقانوونی لەکاروباری پەرلەمان دەبێتە هۆی باشبوونی کارەکانی پەرلەمان، بەمەرجێک کەسانی لێزان و شارەزا و رابوردووپاک ئەندامی ئەو پەرلەمانە بن. سەرکردەکانی حیزبە دەسەڵاتدارەکانی کوردستان ئاگاداری ئەو واقیعەن، نەدبوو لە خولی دووەمی پەرلەمان بەو جۆرە بێت.

پرسیار: چۆن دەتوانرێت رێگە لە حیزب بگیرێت، خۆی بەسەرەوەری هەموو دەسەڵاتەکانی تر بزانێت؟

وەڵام: دانانی قانوونێکی شەفاف بۆ رێکخستنی کاروباری حیزبایەتی لەهەموو رووەکەوە، بەتایبەتی دیاریکردنی سەرچاوەی داراییان، لەسەر بنەمای رێزگرتن لە پرنسیپەکانی دیموکراسیەت ورێگانەدان بەدەستوەردانی ناقانوونی لەکاروباری دامەزراوە و دەزگاکانی حکومەتی رێگە لەحیزب دەگرێت خۆی بەسەروەری هەموو دەسەڵاتەکان بزانێت. لەکۆبوونەوەکی داخراوی پەرلەمانی هەرێم لە خولی دووەمدا راشکاوانە وتم دوو هۆی سەرەکی هانیاندام بەهاتنە ناو پەرلەمان، یەکەمیان کارکردن بۆ پەسەندکردنی پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان کە لە ساڵی 1992ەوە خەریکی ئامادەکردنی بووم، بەڵام لەسەر بنەمایەکی راست ودروست، دووەمیان هاوکاریکردنی پەرلەمان و لیژنەی قانوونی بۆ گۆرینی ئەو قانوونانەی لەسەر دەمی رژێمی بەعس دانراون وئێستاش کاریان پێ دەکرێت. بۆ ئەنجامدانی ئەو دوو کارە گرنگە، لەکەسپ بەولاوە هیچی ترم نەدەبینی، بۆیە لەسەرەتای تەمووزی 2008دا بەناچاریی داوای دەست لەکارکێشانەوەم لەهەردوو لیژنەی قانوونی ودەستووری کرد، بەشێک لەهۆکارەکانی دەست لەکارکێشانەوەم لەو دوو لیژنەیە لە یاداشتی دەست لەکارکێشانەوەم روونکردووەتەوە. کاتێ داواکاریەکەم خرایە بەردەم پەرلەمان بۆ پەسەندکردنی، سەرەتا بەشی هەرە زۆری پەرلەمانتاران نەیاندەویست قبووڵی بکەن، بەڵام تکام لێکردن پەسەندی بکەن بۆیە بە زۆرینەیەکی کەم پەسەندکرا.

با عیبرەتێک لە دانیال وەرگرین.. فازیل شەوڕۆ

هەرچەندە پێشکەوتن و داهێنانی زانستی و تەکنەلۆژی ئەم سەردەمە، بە تیژڕەوی و خێراییەکی هێندە عەجیب، ڕۆژ دوای ڕۆژ، گۆڕانکاریی یەکجار سەرسوڕهێنەرمان دەخەنە بەر چاو و بەردەست، لە، تاوەکو ئێستا هیچ زانا و دانایەک لەو سەر و نهێنییە مەحکەم و قووڵ و ئاڵۆزە، سەر دەرناکەن، کە هێندە جوان و ڕێک و بە ئەندازەیی هاوسەنگ و تەراوزووی ئەم گەردوونەیان ڕاگرتووە. هاوسەنگیی و هەندەسە و بەڕێوەبردنێک کە بە بچووکترین و وردترین پێوەری نانۆش، نە هەڵەی تێدایە و نە کەمووکوڕی و بە قەد ملیار بەش لە کەرتێکی حیسابیشدا هەڵە قبوڵ ناکات.

کە خودا لە قورئانی پیرۆزدا دەفەرمووێ:"وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا"، لێرەدا دەستەواژەی "هەمووشتێک"، هیچ دەرفەت و کەلێن و درزێک بە بچووکترین بچووکترین شت ناهێڵێتەوە، کە "یەکێک" بتوانێ بە ئارەزووی خۆی چەکووشکاری و دەستکاریی تێدا بکات.

جا لەوەتەیی ئەم گەردوون و هەسارە جوانانە خەلق بوون – کە تەمەنیان بە سەدان ملیون ساڵ دەخەمڵێندرێن، قەت بە قەد ئەو سەت ساڵەی دواییدا، ئەمەی ناحەز ژینگە و گەردوون و بوون و ژیان، تێکدر و کاولکەر و دوژمنی بابەکووشتەی ئەوان نەبووین. تێکڕای زیان و کاولکاری و شێواندنی وەحشیگەرانی ئێمەی بە ناو مرۆڤ، بە ئەو تاقە ژینگە و زەمینە، هێندە گەورە و خراپ و وێرانکارانەیە، کە بە کەی سەروەت و سامانی هەموو جیهان، جارێکی دە نە نۆژەن دەکرێتەوە و نە وەک خۆی لێدێتەوە. سەدان کلیۆمەتر لە قووڵای دڵی زەمین، بەردەوام خەریکی هەڵکۆڵینین، دەیان ملیۆن هێکتار زەوی سەوز و ڕەنگینمان کردە بیابان، ڕۆژانە نزیکەی ٩٣ ملیۆن بەشکە نەوت دەسووتێنین و دوکەڵەکەی هەڵدەدەینە نێو بەرگەی هەوا. ئەوا باسی ئەو هەزاران تەن لە خرانترین و موزەتین باڕووت و چەک و تەقەمەنی هەر مەکە، کە ڕۆژانە خەمانی پێدەکوژین.

لەوەتی گەردوون خەلق بووە، هیچ گیاندار و بوونەوەرێک، لە غەیر بەشەر، نییە و نە بووە، کە بە قەد سەر دەرزییەک زیانی بە ژینگە و گەردوون و هەسارە گیاندبێ، بە پێچەوانەوە، ئەوان ڕاگەیی ئەو هاوسەنگییە ئەندازەییە جوانەی خالقن. هەر بۆ نموونە، مێروولە، ڕاگری هاوسەنگی ژیانی سەر زەمینە. نەمان و قڕبوونی مێروولە،

نەمان و فەنا بوونی ژیانی هەموو بوونەوەر و درەختەکە – بە خودی مرۆڤیشەوە.

ڕاستە لە ئەزەلەوە، ڕووداوە سرووشتییەکان کاری خۆیان کردووە، لەو حیکمەتی پاراستنی ئەو هاوسەنگییەی تێدایە. بەڵام زانستاییە سەلمێندراوە، کە باعیزی ڕووداونی زۆربەی کارەساتە سرووشوتییەکانی ئەو دواییە، مرۆڤە، ئەمە خۆمانین.

کە شووشەی پەنجەرەکەی ژوورەکەت بە ئەنقەست دەشکێنیت، سرووشت هاوین و زستان، تۆڵەی خۆیت لێ دەکاتەوە و دەستی خۆی دەوشێنێ.

کەواتە کە هاوسەنگیی ئەم بوون و گەردوونە دەشکێنی، ئەو تۆڵەی خۆیت لێ دەکاتەوە و بە قەد سەرە دەرزییەک، دەستدرێژیی ئەوە قبووڵ ناکات.

زریانەکەی دانیال و بوومەلەرزەکانی ئەم دوایەی تورکیا و مەغریب و ئاگرکەتنەوەکانی کەندا، مرۆڤەکان ڕادەچلەکێن و ئاگاداریان دەکەنەوە، بۆ نموونە لە هەرێمەکەی خۆمان دەپرسێ:

ئەرێ، گەر خوانەخواستە، لافاو و زریان و ئاگرێکی وا بێ ئامان، لەناکاودا ڕووبدا، ئامادەکاریتان چەندە بۆ فریادڕەسی و کەمکردنەوەی ژمارەی قوربانی و زەرەرو و زیان؟

ئایە سوپا و لەشکر و هێزی لاوانتان، مەشق و ڕاهێنانی تایبەتیان پێکراوە بۆ ئەوەی زیرەکانە ببنە فریادرەس و نەبێتە گەڕەولاژە و هاوار هاوار؟

ئایە، کەرەستە و کەلوپەل و شتوکەکی پێویست بۆ ئەو ڕۆژە سەختان، ئامارکراون؟ دابین کراون؟ بەردەستن؟ لە داودەرمان و خێوەت و نوین و خوارک و خواردن و خواردنەوە؟ ئایە بوودجە هەڵگیراوە هەیە بۆ ئەو ڕۆژانە؟

ئایە، هاوڵاتیان، لە ژن و منداڵ و پیاو و لاو، هۆشیاریی خۆدەربازکردن و خۆپارستن و فریاردەسیان، لە ڕێی میدیا و مەڵبەندەکانی پەروەردە و ناوەندە ئایینییەکان پێ دراوە؟ ئاگادار کروانتەوە؟ بە کردار، لەو شوێنانەی خەڵکی زۆری تێدا، بە ئوزموونی کاریان پێ کراوە؟

ئایە ئامێری دەنگی و بەندگە و ئینزارکردنی تایبەت دابین کراوەن، کە بە پاتری و بە وزەی کارەبا کاردەکەن و لە شوێنی دیاری کراوی شار و شارەدێیەکان جێگیرکراون؟

پێویستە، هەم بەرپرسانی هەرێم و هەم هاووڵاتیان، ئەم پرسە بەو پەڕی جددییەتەوە وەرگرن. ڕۆژانە بە دەیان وتار و بابەت لە هەموو میدیاکان سەر ئەو خەڵکەی پێ دەهێشێنن، کە لە چاو خوانەخواستە ڕووداوێکی وەکو زریانی دانیال، هیچ هیچ بایەخێکیان نییە.

با تەماشای شارە جوانەکەی درنەی لیبیا بکەین، کە بە جەنەتی لیبیا

دادەندرا و بە چاوی خەمان بیبینین، کە بەسی خوولەک، چەن لەسەر نەخشە سەرایەوە. دەکرا، یەک هاووڵاتی ئەو شار و دەقەرە، نەبووبان بە قوربانی، گەر پێشوخت ئامادەکاری و ئاگادارکردنەویان بە بکرابایە.

با عیبرەتێک لەم دانیال وەرگرین.

درروود لە ڕۆحی هەموو قوربانییەکان، لە هەر کوێیەک بن.